

СУЧАСНІ КРОКИ УКРАЇНИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Глобальна зміна клімату – одна з найгостріших екологічних проблем, які стоять перед людством. Згідно прогнозів провідних міжнародних наукових центрів з дослідження клімату протягом наступного століття температура може підвищитися на 2 – 5 °С. Такі темпи глобального потепління спричинять серйозні кліматичні зміни і різні екосистеми опиняться під загрозою зникнення. Основною причиною зміни клімату є підвищення концентрації парникових газів, що утримують сонячне тепло у нижніх шарах атмосфери, не даючи йому повертатись до космосу. Природні екосистеми не можуть самі стабілізувати ситуацію, внаслідок чого виникає дисбаланс.

Тільки у другій половині ХХ сторіччя з'явилося нове явище – швидка зміна клімату під впливом антропогенної діяльності. Антропогенні зміни клімату Землі викликані, головним чином, тепличним ефектом, якому на 46 % сприяє виробництво енергії внаслідок спалювання викопного палива з викидами до атмосфери вуглекислого газу, на 24 % – забрудненням атмосфери іншими хімічними речовинами, зокрема метаном, на 18 % – вирубкою лісів та ерозією ґрунту, що однаково веде до зниження біологічного зв'язування вуглекислого газу, на 9 % – інтенсифікацією сільського господарства, з чим пов'язане надходження до атмосфери підвищеної кількості оксидів нітрогену, та на 3 % – спалюванням сміття.

Найбільш помітним наслідком зміни клімату буде не поступове потепління, а «надзвичайні ситуації», такі як сильні засухи, повені, шторми, урагани, надзвичайно спекотні дні, які відбуватимуться частіше. Рівень світового океану підніметься, а океанічні течії можуть істотно змінитись. Людство буде змушене зіткнутися з проблемами водопостачання та з деградацією сільськогосподарських земель та лісів.

Зміна клімату вже давно не лише екологічна проблема. Це питання, яке стосується всіх сфер економіки та міжнародної безпеки. Саме тому у 1992 році було ухвалено Рамкову конвенцію ООН зі зміни клімату. Через п'ять років у японському м. Кіото було прийнято Кіотський протокол – міжнародну угоду про обмеження викидів до атмосфери парникових газів. Протокол зобов'язував розвинуті країни та країни з перехідною економікою скоротити або стабілізувати викиди парникових газів до рівня 1990 року.

Однак, механізми скорочення викидів, запропоновані Кіотським протоколом, зокрема, продаж квот на викиди виявилися не в повній мірі ефективними. Тому світові лідери, розуміючи нагальну потребу скорочення викидів парникових газів, домовилися укласти нову угоду. 12 грудня 2015 року у Парижі під час роботи 21-ї Конференції сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату була прийнята Паризька угода. Її головна ціль – утримати підвищення середньої температури Землі в межах 2 °С і спробувати скоротити його до 1,5 °С до 2100 року. Україна, як і більшість держав світу, підписала угоду 22 квітня 2016 року у штаб-квартирі ООН в Нью-Йорку. Угода набере чинності після ратифікації щонайменше 55 державами, обсяг викидів парникових газів яких становить щонайменше 55 % від загальносвітових. На сьогодні Паризьку угоду ратифікували 19 країн, на частку яких припадає в сукупності 0,18 % викидів парникових газів. Україна приєдналася до їх числа, підписавши 1 серпня 2016 року закон «Про ратифікацію Паризької угоди».

На переговорах у Парижі Україна озвучила ціль із скорочення викидів на 40 % до 2030 року відносно рівня викидів парникових газів 1990 року (див. Рис). Проте згідно з новою глобальною ціллю Паризької угоди (2 °С), у разі припущення пропорційності викидів парникових газів до зміни глобальної температури, ціль мусить бути скоригована з 40 % до

70 % у 2050 році порівняно з 1990 роком. Ймовірно, що на наступних кліматичних переговорах Україні запропонують взяти на себе саме такі зобов'язання [1].

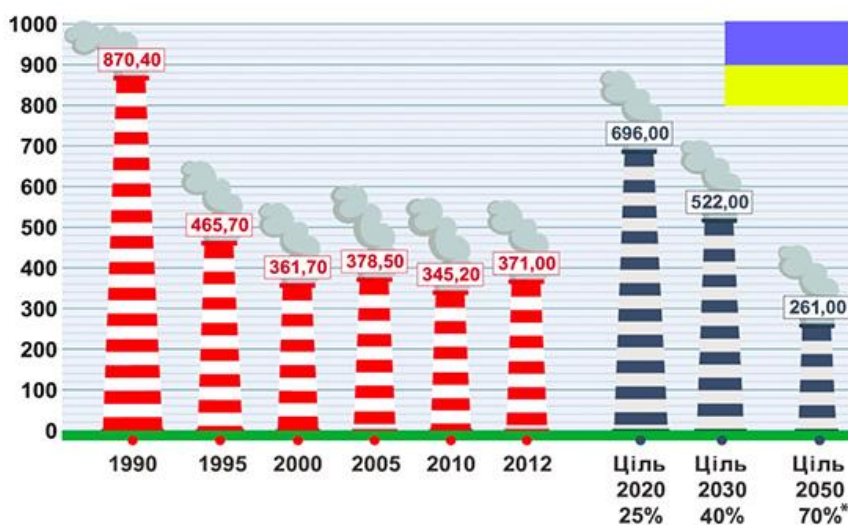

Рисунок – Видики парникових газів у 1990-2012 роках (т CO₂-екв), цілі України у 2020-2030 роках та пропонована ціль на 2050 рік

Україна з моменту вступу в силу Паризької угоди повинна регулярно надавати інформацію щодо національного кадастру антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів і інформацію, необхідну для відстеження прогресу в здійсненні і досягненні її заявлених зобов'язань за рівнем викидів парникових газів, а також дані про вплив зміни клімату.

Розрахунки щодо викидів та поглинання парникових газів в Україні були проведені при підготовці Першого національного повідомлення з питань зміни клімату у 2000 році. При розробці національного кадастру парникових газів в Україні згідно рекомендацій Міжурядової групи експертів з питань змін клімату враховувались три парникові гази прямої дії: оксид вуглецю (IV) CO₂, метан CH₄, оксид нітрогену (I) N₂O; та парникові гази непрямої дії: оксид вуглецю (II) CO, оксиди нітрогену NO_x та леткі неметанові органічні сполуки. Парникові гази непрямої дії безпосередньо не є парниковими газами, але опосередковано впливають на парниковий ефект в результаті хімічних реакцій в атмосфері. При розробці національного кадастру в Україні розглядалися п'ять категорій джерел та поглиначів парникових газів: енергетика (включаючи транспорт), промислові процеси, сільське господарство, лісове господарство та землекористування, відходи [2].

Однією з вимог Паризької угоди до країн-підписантів є розробка Стратегії низьковуглецевого розвитку до 2050 року. Відповідно цього 30 червня 2016 року Департамент з питань зміни клімату, охорони атмосферного повітря та захисту озонового шару Міністерства екології та природних ресурсів України представив проект Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату, яка базується на розвитку двох основних напрямів: скороченні споживання енергетичних ресурсів за рахунок підвищення енергоефективності та енергозбереження та використанні відновлювальних джерел енергії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Паризька кліматична угода: Україні треба скоротити викиди на 70% [Електронний ресурс] / Олександр Домбровський, Георгій Гелетуха // Економічна правда. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/03/18/585855/> (Дата повідомлення 18.03.2016).

2. Лялько В. І. Парниковий ефект і зміни клімату в Україні: оцінки та наслідки (Розділ 3) / В. І. Лялько, Д. М. Мовчан, Ю. В. Захарчук, І. Г. Артеменко // Український журнал дистанційного зондування Землі. – 2015. – № 5. – С. 37-56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukjdzz_2015_5_8.